

CO PÍŠÍ JINDE

V březnu tohoto roku se v Praze konala mezinárodní konference Public Spaces – Living Places / Veřejné prostory – živá místa. Mezi hlavní hosty patřil dánský architekt a urbanista **Jan Gehl**, který působí jako profesor na Škole architektury Královské dánské akademie umění v Kodani, kde vede program Městské plánování. Rozhovor s Janem Ghelem uveřejnily Lidové noviny (redaktoři **Jana Sotonová** a **Ondřej Formánek**) pod názvem **K autům tady máte milostný vztah**.

Prahu jste navštívil už před deseti lety. Můžete porovnat, jak se od té doby její veřejný prostor proměnil?

Posledně jsem tu byl jen jako porotce v jedné soutěži a ani jsem si Prahu nestihl prohlédnout. Tentokrát mě zas pro změnu vozili z místa na místo a celkově jsem ve vašem městě strávil asi 24 hodin. Moc krátká doba na to, vytvořit si názor. Cítím však, že se změnila atmosféra, že teď je tu určitá chuť zabývat se problémy kvality života. Tu jsem tu před deseti lety postrádal. Tehdy bylo ještě všechno nové, do města se stěhovala auta a šlo o to, dostat je úplně všude.

Ve svých knihách či přednáškách často říkáte, že města by měla patřit lidem, nikoliv autům. Komu podle vašeho krátkého pozorování patří Praha?

Mám tady stejný pocit jako v jiných východoevropských městech. Totiž že tady ještě neskončil takový ten hektický milostný vztah k automobilům. Auto je tady pořád ještě uctíváno jako poloviční božstvo. Přejít do další fáze, která spočívá v péči o kvalitu městského života, vás ještě čeká. Neznamená to jen zabránit nehodám a krvi na silnicích. Kvalita života spočívá v tom, že se lidé mohou po městě důstojně pohybovat, že je neruší vysoká hladina hluku, že má člověk dostatek prostoru.

A právě tyhle věci, které jmenujete, nám tu chybí? Nebo jakých nedostatků jste si všiml?

Velký problém je, že tu máte spoustu nerovných chodníků, po kterých se nechodí dobře. Řada je jich dlážděná.

Vím, je to tradice a vypadá to krásně, ale staří lidé i malé děti to v zásadě nesnáší. V Kodani jsme si proto zvykli pokládat do dlážděného chodníku pruh žulových desek, takže můžete jít po něm. Všechny tyhle věci jako členitá dlažba a nerovnosti představují velkou nesnáz pro lidi na vozíku, lidi, co chodí o berlích nebo pro maminky s kočárkem.

Z čeho si myslíte, že to naše milostné pouto k automobilům pochází?

To je jasné. Dlouho vám bylo upíráno právo „užít si“ automobilismu podobně, jako si jej užívali lidé na Západě, tak se to snažíte dohnat. Už dvacet let zažíváte příval aut, u nás tohle období trvalo půl století. Jenže pak jsme začali být unavení.

V Dánsku to trvalo padesát let, než jste ten přístup změnili a společnost orientovaná na automobily se zaměřila na chodce. Je nevyhnutelné, aby nám to také trvalo půl století?

V Melbourne to trvalo deset let, v New Yorku tři roky, v Lyonu deset let, v Barceloně patnáct. Kodaň je v podstatě unikátní tím, že to byl tak dlouhý proces. Takže u vás to může být mnohem rychlejší. Praha je krásné město, navštěvuje ji spousta turistů. Ale ono by především mělo vyhovovat místním. Město se musí rozvíjet především s ohledem na ně, protože oni ho pak ti turisté budou o to raději navštěvovat.

A u čeho máme začít, aby se tady lidem žilo lépe?

Řeknu vám to takhle: ubytovali mě tady kousek od vašeho Senátu, kde je několik půvabných náměstí. Tak proč jsou ze všech parkovišť? Bylo mi řečeno, že je to kvůli poslancům, protože nemůžou chodit. Zřejmě jsou všichni chromí nebo o berlích. Náměstí před parlamentem v Kodani bylo taky plné aut. Ale pak musela zmizet a poslancům bylo řečeno, že si musí najít jiný způsob, jak se dostat do práce. Důležité je přemýšlet o tom, o co všechno jste přišli kvůli tomu, že všude mohou parkovat auta.

Dá se změna nějak urychlit? Třeba osvěceným rušením parkovacích míst?

Ne. V Jordánsku mají krále, který má na všechno jasný názor. Když řekne, že nechce mít v horách výškové budovy, tak tam prostě nebudou. I když je to dobrá myšlenka, diktát nefunguje. Je potřeba mluvit o tom, jak má veřejný prostor vypadat. Mnohem více bych doporučoval nechat si vypracovat důkladnou studii situace obyvatel ve městě, podle které jasně poznáte všechny klady a zápory a můžete o nich dále diskutovat. Musíte nejdříve prohlédnout pacienta a pak teprve předepsat lék. Nejdříve diagnóza, léčba až potom.

Při procházce Prahou jste si hodně všiml drobných detailů: kde stojí lavička, kam dopadá sluneční světlo...

Takovéhle detaily jsou zásadní. Protože co můžou lidé ve veřejném prostoru dělat, když tam nebudou mít lavičku a nebude tam svítit slunce? Proto zdůrazňuju, jak je důležité zjistit si před úpravou jakéhokoli místa, jak tam dopadá slunce.

Vedení města se má tedy zabývat tím, kam postavít lavičku?

Řeknu to jinak. Každé velké město má svůj odbor pro řízení a plánování dopravy. A v tomhle odboru sedí padesát lidí, kteří rok co rok počítají všechna auta a vědí úplně všechno o všech místech, kde se dá zaparkovat. A hlavně vědí, jestli si to tady autáky užívají. A to si každý rok kontrolují, jestli pak se mají auta u nás ve městě pořád fajn. Proto doporučuju, abychom založili na každé radnici také odbor pro pěší a veřejný život. Protože máme už na radnicích pracovníky, co dohlížejí na parky, máme tam lidi, co se starají o dopravu, jiní o památky, ale je úplně typické, že na radnicích nemáme nikoho, kdo by se staral jednoduše o lidi. O to, aby nebyla šťastná jen auta, ale i lidé, kteří tady s těmi auty žijí.

Ale když jsou na radnici lidi, co jsou proti takovým změnám, mohou pak něco změnit občanské iniciativy?

Řešení na úrovni městských úřadů, které jsem navrhl výše, má výhodu, že je

velmi levné. Ale jestli se do něj úředníkům nechce, musí občané vyvíjet tlak, chtějí-li změnu. Kodaň má propracovaný systém dopravy pro cyklisty i proto, že jsme za něj v sedmdesátých letech hodně demonstrovali. V téhle věci je velmi užitečné uspořádat si o městské cyklistické dopravě mezinárodní konferenci, která přitáhne k podmínkám v dnešní Praze pozornost médií. Existuje třeba konference Walk 21, která se koná každý rok v jiném městě. Začínala v Londýně, letos bude ve Vancouveru, proč by jednou nemohla být tady?

A co kamery na ulicích? Nebojíte se, že mohou lidi odrazovat od návštěvy veřejného prostoru?

Dlouho jsem si myslel, že kamery budou mít hodně negativní dopad. Ale kdykoli dojde k nějakému trestnému činu nebo nehodě, všichni se zajímají o to, jestli to natočila nějaká kamera. Navíc je tu strach z terorismu. Vezměte si, jak v Británii dokázali chytit pachatele bombových útoků už za půl dne díky záznamům z kamer. Takovéhle věci nakonec lidi přesvědčí, že to vlastně není až tak špatné. Vedle toho nás ještě sledují satelity, fotografují nás auta společnosti Google... Kdokoliv na světě se pak může projít vaší ulicí, prohlédnout si váš dům a možná i vás, jak venčíte psa. Zvykli jsme si, že v tramvaji nebo na chodníku hlasitě telefonujeme, takže všichni slyší, co je u nás nového. Už jsme dávno prolomili hranice mezi veřejným a soukromým prostorem. Nelíbí se mi to, ale tak to prostě je. A mám za to, že tohle lidi od návštěvy veřejného prostoru neodrazuje. Odradí je, když je to nepohodlné, fouká, prší, je tam hluk, nebo že je těžké vůbec přejít na druhou stranu ulice. Dneska chodec stráví až 25 procent času jen čekáním na přechodech.

Proč jsme tolik nepohodlí do měst vůbec pustili?

V knize *Města pro lidi* poukazuje na soubor patnácti vynikajících nápadů, se kterými přišli lidé, co navrhuje nová dopravní řešení. Všechna nějak ulehčují cestu autům. A každé z nich nějak komplikuje život lidem. Třeba jednosměrky. Vymysleli je dopravní inženýři, aby dostali do města více aut. Inženýři vymysleli i světelné displeje, které vám v některých světových měs-

tech ukazují, kolik vteřin zbývá, než bude zelená. Já to nazývám něžné informování chodců o jejich právech. Chodec, který ví, že už bude čekat jen dvanáct vteřin, je ukázněný a nepokusí se vozovku přeběhnout. Nevrhá se tak do dráhy autům, nepřekáží. Stejně tak podchody a lávky na přechod ulic a magistrál jsou všechno nástroje, co mají do města nacpat víc aut a omezit lidi. Vyhnat je na lávku, schovat do tunelu. Když není dost místa, vždycky ubereme kus chodníku, nikdy nesebereme místo z parkoviště. Já však tvrdím, že je třeba dělat to opačně.

Co se dá dělat s obchodními centry, která stojí na okraji měst a odsávají lidi z center, která pak vymírají?

Nákupní centra způsobila řadu problémů už ve Spojených státech, kde začala vznikat. Developeři kupovali levnou půdu za městem, kde pak nákupní parky budovali. Ale lidé do nich muse-li jezdit auty. Ti, kteří auto nevlástnili, měli smůlu. Proto je v Dánsku například zakázáno kupovat pro nákupní centra pozemky mimo města, měly by být alespoň v dosahu městské hromadné dopravy. I v řadě jiných zemí si už uvědomují, že to není dobrý přístup, a snaží se proto lidi dostat zpět do městských center. Je to v podstatě nemoc, a když se nebude léčit, tak pacient – tedy město – umře.

Jak ale ty lidi znovu do centra města přivést?

V podstatě už přešla jakási první vlna nákupních center, která už začala zákazníky nudit. A sami začali říkat, že když viděli jedno nákupní centrum, znají v podstatě všechna, protože jsou všechna stejná. Obchodníci se proto snaží vymyslet něco nového, snaží se udělat nákupní centra nová, originální. Staví je třeba bez střechy, aby v nich mohlo působit běžné počasí, nedělají tam klimatizaci. A často kvůli tomu, aby byla zajímavá, využívají i zajímavých míst či budov uvnitř měst.

Hodně vyzdvihujete kvalitu středověkých a renesančních měst. Co je na nich i po stovkách let tak inspirativního?

Vyzdvihují hlavně to, že se tehdy stávala města přizpůsobená pomalému pohybu pěších lidí. A jednotlivé funkce společného prostoru tam byly dobře vy-

vážené: pohyb lidí s jejich vzájemným potkáváním, obchodováním a dalšími věcmi. Vše se dělo ve stejném prostoru. Dneska děláme mnohem víc kompromisů. Navíc všechny prostory doslova explodovaly do mnohem větších rozměrů, než jaké lidé opravdu potřebují. Takže když vkročíme do historických částí měst, najednou tam narazíme na lidský rozměr. Velká část mé práce se zabývá tím, jak fungují lidské smysly a v jakém prostoru se cítíme dobře. A tím, jak takové prostory vytvářet nebo hledat. Za starých časů používali stavitelé jako měřítko lidské tělo, proto jsou nám ty prostory blízké. Dnes musí lidé chodit ulicemi navrženými pro pohyb šedesátikilometrovou rychlostí. Musí ujít nekonečnou vzdálenost, protože v našich městech je všechno roztahané.

Jakých principů by se lidé z vedení měst měli držet, aby vytvářeli města vhodná pro pohyb a setkávání lidí?

Všechny jsou právě v lidském těle a v lidských smyslech. Když spolu komunikujeme, tak malá vzdálenost má v sobě vřelost a intimitu, větší vzdálenost je už chladnější a formálnější. Důležité je to, jak chodíme, jak nám pracuje zrak. Chůze znamená ulici, oko znamená náměstí. Když se chcete rozhlédnout, potřebujete náměstí, když se chcete přemístit, potřebujete lineární prostor. Je tolik věcí, které vycházejí z našeho těla. Ale přitom o příznivém životním prostředí příslušníka Homo sapiens existuje tak zoufale málo výzkumů. Místo nich máme spoustu vědeckých studií o příznivém životním prostředí horských goril nebo sibiřských tygrů. I milostný život slonů je prostudován mnohem podrobněji.

[Lidové noviny, 19. března 2011]

Letos uplyne 20 let od vyhlášení Podýjí národním parkem. Rozhovor k tomuto výročí se šéfem správy parku **Tomášem Rothrocklem** vedl redaktor Mladé frondy Dnes **Vojtěch Smola**.

Dvacet let jste v čele správy parku, jak byste tyto roky zhodnotil?

Základní moment je to, že park vůbec vznikl a podařilo se objektivně popsat přírodní hodnoty tohoto prostoru. Území se tedy dostalo do katego-

rie ochrany, která mu náleží. Důležité je, že se to podařilo hned v roce 1991. Tento nejvyšší stupeň ochrany zabránil riziku možných nežádoucích změn na tomto území.

Jaké jsou kvality parku? Jistě přítomnost vzácných rostlin a živočichů, jako je užovka stromová, kudlanka nábožná a další...

Ano, to jsou takové „vlajkové lodě“ či reprezentanti fauny, která jinde není obvyklá. Podobně bychom to mohli dokumentovat i z pohledu rostlinné říše. Asi nejlepší charakteristika je ta, že se tady poměrně na malém území střetává více přírodních vlivů, a proto je zde neobvykle významná druhová pestrost organismů a jejich společenstev. Jinými slovy, že je tady flóra i fauna reprezentována zástupci běžných středoevropských druhů, ale že se zde projevují i vlivy Panonské nížiny s teplomilnými lokalitami. To vše se na tomto malém území potkává. Je to tedy místo střetu dvou světů. A charakteristické samozřejmě je i to, že se zde nachází průlomové říční údolí, které ve své délce téměř padesáti kilometrů je lidskou činností narušeno jen minimálně.

Tím, že národní park vznikl, se území Podyjí mezi turisty stalo populárnější. Roste jejich počet během posledních let? Jen pro ilustraci – v den, kdy byla poprvé otevřena cesta z Čížova na rakouský Hardegg a padla železná opona, zde byla největší návštěvnost a koncentrace lidí v jednom dni, asi šestnáct tisíc. Tehdy to někdo spočítal a dnes na to vzpomínáme jako na takový legendární den. Jinak návštěvnost národního parku Podyjí se během dvaceti let určitě zvyšuje. I když ne nějak dramaticky. Přesná čísla jsme soustavně nesledovali, ale přibližně každých pět let se šetření v tomto směru prováděla. Až loni jsme nainstalovali monitorovací zařízení, která nám už umožní získat relativně přesná čísla. Podle nich jde o zhruba 300 tisíc návštěvníků ročně. Můžeme tak získávat data, která jsou srovnatelná s ostatními parky v České republice, kde jsou totožná zařízení.

Je tedy podle vás návštěvníků v Podyjí hodně, nebo málo? Přiměřeně. Ta návštěvnost je ovlivněná obecně situací v zemi, což mohou

potvrdit třeba i provozovatelé hotelů a penzionů. Tedy i tím, jestli lidé v konkrétním roce preferují dovolenou v zahraničí, nebo ne. V tom posledním desetiletí jsme zaznamenali, že lidé tráví dovolenou hlavně doma. Tudíž lidí je víc i tady. Samozřejmě něco ovlivňuje i počasí. Podle odpovědí návštěvníků je ale v Podyjí relativně malý pohyb lidí. Turisté tak říkají, že si přírodu v klidu užívají, což vesměs každý ocení.

Hodně je slyšet i o nepříliš dobrém vztahu obcí z Podyjí se správou parku. Čím to je?

Ano i tyto názory lze zaznamenat. Zmíněné obce jsou součástí ochranného pásma národního parku. To ochranné pásmo je krajina, která obklopuje vlastní území parku. Je to krajina trochu odlišná, zahrnuje daleko větší množství zemědělských pozemků a sídla, která ve vývoji nedoznala nějakého zásadního estetického poškození. A my se snažíme, aby takový kolorit zůstal zachován. Občas tak samozřejmě dochází k diskusím na toto téma. Ale myslím, že obce by nadále měly zůstat součástí ochranného pásma a být tak nedílnou součástí širšího prostoru národního parku.

Ale podle některých obyvatel těchto obcí jsou zásahy do soukromí často přehnané. Třeba i drobnou úpravu domu musejí konzultovat se správou parku a leckdy měnit plány. Není to tedy jakýsi úřední šiml ze strany správy parku, který tyto obce dráždí?

My se samozřejmě snažíme, aby tomu tak nebylo a aby to naše spolurozhodování o tom, jak se bude obec rozvíjet, jak bude vypadat, nějakým zásadním způsobem nelimitovalo tamní obyvatele. Na druhou stranu je naším i jejich zájmem, aby tamní prostředí nějak vypadalo a nebylo degradováno nevhodnými zásahy.

Hodně se nyní diskutuje plán péče o park na dalších deset let.

Plán péče je základní dokument, který v národních parcích podmiňuje činnost správy na další roky. Jde o strategický dokument a ze zákona jej mají všechny národní parky. Jeho nejdůležitější prioritou zůstává ochrana přírody. Novinky ale čekají i na turisty. Rozšíření tras plánuje park například na Hradišti, u Čížova nebo Hardegg. Tam by ob-

novou historického mostku přes Dyji měl vzniknout i nový vycházkový příhraniční okruh. Park chce rekonstruovat páteřní cyklistické stezky a vybudovat úvaziště u východní větve koňských tras. Osm konkrétních tras vybuduje správa parku i pro lidi s handicapem. Vozičkáři se tak dostanou na nejkrásnější vyhlídky v srdci Podyjí. Se sítí třiaosmdesáti kilometrů cyklistických tras, šestasedmdesáti kilometrů stezek pro pěší a třiapadesáti kilometrů cest určených pro hipoturistiku už nyní disponuje Podyjí a jeho ochranné pásmo nejhustší sítí turistických cest ze všech našich národních parků.

Vraťme se ale k chystanému plánu péče. Obcím se moc nelíbí...

Ano, došly nám připomínky k jeho návrhu, se kterými teď pracujeme.

Čeho se týkají?

Kdybych to měl shrnout, tak šlo o připomínky jednak naprosto oprávněné, které kritizovaly nějaké opomenutí. Těm samozřejmě vyhovíme, text opravíme. Pak tam byly připomínky, které v podstatě byly v rozporu s právem, tam tedy vyhovět nelze. U některých došlo k nepochopení našich formulací, ty tedy bude nutné opravit. A některé principiálně sporné věci se budou dále projednávat.

Obcím třeba vadí, že z většiny lesů vznikne bezzásahové území.

Většina parku je les, zalesněné říční údolí. V péči o tento ekosystém je důležité zmínit, že už dnes asi polovina tohoto lesního komplexu funguje dlouhodobě bez zásahu člověka. Málodko si to uvědomuje. Obavy některých lidí jsou, že když chceme ponechat většinu toho území bez hospodářských zásahů, že to bude znamenat totální prales a nepřístupnost parku. Tak to ale vůbec není. S omezením přístupu do území se nepočítá. Na lesích je vidět dosavadní dlouhodobá péče, tedy především to, že se podařilo změnit druhovou skladbu lesa, kdy nepůvodní druhy stromů byly nahrazeny původními.

Jak tedy vznik plánu péče bude pokračovat?

Nyní doděláme jeho konečný návrh, v únoru jej předložíme Ministerstvu životního prostředí a to jej dá k veřej-

nému projednání. Ten návrh tedy bude zveřejněn na portálu veřejné správy a kdokoliv se k němu bude moci opět vyjádřit v určitém termínu. Celý proces by měl být uzavřen schválením plánu péče po vypořádání všech připomínek. Je to jeden z hlavních úkolů, který nás letos čeká.

Kolisání hladiny Dyje kvůli Vranovské přehradě je rovněž častým předmětem vašich sporů...

Přesně tak, je to jeden z vleklých problémů národního parku. Správa parku se ten problém snaží dlouhodobě řešit. Vychází to jednoznačně už z textu vládního nařízení, kterým byl národní park zřízen. Tam se říká, že provozovatel vodní elektrárny je povinen zajistit ekologicky optimální průtok v řece. Což samozřejmě je dost problematické. Během těch dvaceti let jsme měli stovky jednání v této věci, jak s provozovatelem elektrárny, tak se správcem povodí, s vodohospodáři i rakouskou stranou, protože Dyje je hraničním tokem. Postupně se tyto věci daří řešit.

Vám jde o to, aby hladina řeky kolísala co nejméně.

Jednak aby kolísala co nejméně a jednak aby byl v řece zajištěn potřebný minimální průtok, který zatím byl na nízké úrovni, což dlouhodobě snižuje takzvanou biodiverzitu celého říčního ekosystému. To znamená, že při malém stavu vody vysychá relativně velká část říčního koryta, která by normálně byla zaplavovaná, a tudíž některé organismy, které by tam normálně žily, tam nejsou. Stres, který přináší kolísání hladiny průtoku, jde zejména pozorovat na významně redukovaném výskytu vodního hmyzu.

Těžko ale nemanipulovat s hladinou, když v případě záplav hrozí obcím pod Vranovem zatopení.

Samozřejmě pokud jde o ochranu před povodněmi, tam naprosto respektujeme technická opatření, která v takových extrémních stavech musejí fungovat.

Vraťme se zpět k letošnímu dvacetiletému výročí. Chystáte nějaké akce pro veřejnost?

Budeme se snažit toto významné výročí připomínat průběžně v celém roce, jednak akcemi, které tradičně děláme, ať

už to jsou přednášky pro veřejnost, vycházky s průvodci a další. To vše bude zasvěceno výročí. Na jaro pak připravujeme čtrnáctidenní filmový cyklus ve znojenském kině s názvem Ozvěny ekofilmu. Budeme se prostě snažit veřejnost vhodným způsobem upozornit na to, že parku je dvacet let a že zde „za humny“ existují přírodní hodnoty evropského významu. Celé to chceme završit na podzim česko-rakouskou konferencí, která zhodnotí vědecké poznatky. Uvažujeme i o tom, že uspořádáme koncert pro přírodu.

Co parku do dalších let přejete?

Asi abychom pokračovali v té nastoupené cestě, která je dána principem ochrany národních parků. Tedy aby tam, kde přírodní celky zůstaly relativně zachovalé, mohla příroda fungovat sama. Jsou to poslední zbytky přírody, které můžeme moderním lidem ukázat a říct jim, že do této krajiny ještě razantně nevstoupil člověk. Touto cestou by Podyjí mělo jít a budu rád, když se to s podporou a pochopením místních bude dařit.

[MF Dnes, 18. ledna 2011]

System, na jehož základě se u nás rozhoduje o budoucnosti celých institucí, oborů nebo jednotlivých vědeckých kariér, stále obsahuje mnoho nesmyslných nebo nedomyšlených prvků. O některých z nich, které páchají spoušť v oblasti společenských a humanitních věd, je text sociologa **Marka Skovajsy**, který pod názvem **Zvrácené důsledky kafemlejnku** uveřejnily Lidové noviny.

Poslední lednový den vyšel nový přehled výsledků hodnocení vědeckého výkonu českých vědeckých institucí, který připravuje vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace. Rektoři, předšedové, děkani a ředitelé i ostatní akademici na ně netrpělivě čekali, protože čísla, která se v této tabulce objevila, budou mít velký dopad na finance, které jejich instituce dostanou na výzkum. Během posledních dvou let se na český systém hodnocení vědy, kterému se lidově říká kafemlejnec, sneslo z nejrůznějších stran obrovské množství kritiky, ale systém zůstal v podstatě beze změn. Vládní rada pro výzkum svůj zázračný příspěvek testuje přímo na lidech i dál.

Svět naruby

Metodika obsahuje křiklavé a absurdní nespravedlnosti, které výrazně deformují celkové výsledky. Představme si společenského vědce, řekněme mu třeba dr. Smolař, kterému se podaří dosáhnout toho, že jeho třicetistránkový článek v angličtině je přijat do dobrého amerického časopisu s impaktním faktorem, v jeho specializaci dokonce patřícím mezi nejlepší na světě. Článek pobyl rok a půl v recenzním řízení a autor ho musel dvakrát důkladně přepracovávat. Pak čekal další rok na vydání, protože tento dobrý časopis má dlouhou frontu přijatých rukopisů. Krom práce na obsahu autora stálo jistě úsilí i přivést text do takové jazykové podoby, aby ho vůbec v americké redakci byli ochotni připustit do recenzního řízení. Hodnota článku podle metodiky? Předpokládejme, že časopis se podle velikosti svého impakt faktoru nachází přesně uprostřed seznamu všech časopisů v daném oboru. Dr. Smolař za něj dostane 25 bodů.

Teď si představme jeho kolegu dr. Šťastného, který napíše třístránkovou recenzi v češtině, nad kterou stráví dva večery, a vydá ji v domácím časopise, který podle rady vlády pro vědu splňuje minimální kvalitativní kritéria. Za tento výsledek mu metodika přizná minimálně 10 bodů, ale v určitých případech dokonce 20 nebo i 30 bodů.

Jiný případ. Dr. Smolař dokončil svou čtyřsetstránkovou monografii a po třech letech čekání, kdy kniha byla posouzena třemi anonymními recenzenty, musela být na několika místech výrazně upravena a aktualizována a prošla náročnou jazykovou korekturou, vyšla anglicky v kvalitním nizozemském nakladatelství. Jaký důvod ke spokojenosti!

Dr. Šťastný měl času méně, a tak prošel starší složky ve svém počítači, našel pár už dříve publikovaných článků, dopsal k nim stručný úvod a vydal je v nakladatelství, které pro jeho instituci ochotně vydává každou knihu za jediného snadno splnitelného předpokladu, že na její výrobu dostane peníze. Zdá se tu být obrovský rozdíl v kvalitě? Nevadí. Český systém oběma přidělí stejných 40 bodů.

Do třetice. Dr. Smolař se zúčastnil světového kongresu ve svém oboru a kolegům z jiných zemí slíbil, že bude editovat tematické číslo prestižního

britského časopisu věnované problematice, na kterou je předním odborníkem. Následujících dvanáct měsíců stráví intenzivní korespondencí s dalšími editory a především s příspěvateli, s mnoha texty je hodně práce, protože je autoři poslali pozdě a ne právě v náležitě kvalitě. Po roce a půl číslo konečně vyjde a dr. Smolař dostává gratulace od kolegů k pěknému číslu a kvalitnímu úvodníku, který společně s dalšími editory napsal. Domácí metodika se však nenechá obalamutit. To vše je za nula bodů. Dr. Šťastný mezitím navštívil konferenci ve Vysokých Tatrách a napsal o ní dvoustránkovou zprávu pro časopis, v jehož redakční radě zasedá jeho manželka. Ohodnoceno deseti body.

Nejasnosti s časopisy

Dr. Smolař i dr. Šťastný jsou vymyšlené postavy, ale ilustrují velmi reálné absurdity, které dnešní systém hodnocení zahrnuje. Stačí projít i docela omezený vzorek hodnocených výstupů a vyskočí desítky nesmyslů tohoto druhu. Systém naprosto neumí rozlišovat kvalitu, množství práce vložené do výsledku a náročnost posuzovacího procesu vedoucího k publikaci.

Systém hodnocení impaktovaných časopisů je nastaven tak nevhodně, že ty časopisy, v nichž jsou obvykle schopni publikovat jen ti lepší domácí společenští vědci, mají bodová hodnocení jen o málo vyšší než průměrné a někdy i podprůměrné národní žurnály. Humanitní časopisy bez impakt faktoru jsou dnes bodově rozlišeny hlavně podle evropské databáze ERIH, která je dělí na tři kategorie A, B, C, jimž v českém kafemlejnku odpovídá 30, 20, respektive 10 bodů za článek. To u opravdu světově kvalitních časopisů není mnoho, vezme-li se v potaz, že impaktované časopisy mohou nabývat hodnoty výrazně vyšší. ERIH je však stále v rané fázi vývoje a používané seznamy jsou zatím spíše jen prvním pokusem o orientační stanovení kvality. Na stránkách této databáze se výslovně varuje: „*Berte prosím v úvahu, že rozdíl mezi kategoriemi A, B, C není primárně kvalitativní; kategorizace přihlíží také k takovým aspektům, jako je tematický záběr časopisu a jeho publikum.*“ Toto doporučení ovšem rada vlády nebere vážně, a opírá se tu tedy o nástroj, jehož samotní tvůrci vyzýva-

jí k velké opatrnosti a který opakovaně vzbudil u celých skupin časopisů rozhořčené reakce.

Jinou absurditou spojenou s hodnocením časopisů je to, že se dosud hodnotilo bez rozdílu téměř vše, co v daném časopise vychází. Přitom každý časopis má různé rubriky, které mají svá vlastní pravidla pro přijetí textů k publikaci. Stati jsou, nebo by měly být posouzeny v náročném recenzním řízení, naproti tomu nekrology, anotace nebo zprávy z konferencí se obvykle neposuzují a přijímá je redakce. Dochází tu tedy, podobně jako v celém systému, k naprosté nivelizaci mezi nesouměřitelnými kvalitami.

Výjimkou jsou impaktované časopisy, u kterých se – správně – hodnotí jen texty v rubrikách vyžadujících recenzní řízení. Proč se u ostatních časopisů nepostupuje stejně? Nejjednodušší vysvětlení je čistě praktické. Impaktované časopisy jsou vedeny v databázi Web of Science, v níž se hned pozná, jakého typu daný článek je. Pro články v českých časopisech podobná snadná metoda zřejmě není dostupná, a proto se v nich aspoň dosud hodnotily všechny texty. Výsledkem všech těchto nedostatků je to, že v řadě případů platí: čím horší publikace, tím více bodů.

Vítejte v éře monografií

Jestli se v případě časopisů dá mluvit o křiklavých nesrovnalostech, situace je zcela katastrofální u knih. Ty představují asi největší díru ve vědru, kterým se rada pro výzkum snaží zalévat lán české vědy. Dříve ohlašovaná příprava seznamu kvalitních nakladatelství, u nichž by se muselo vydávat, aby publikace přinesla body, skončila neúspěchem. Sotva také mohla dopadnout jinak, když sféra českých vědeckých nakladatelství je zatím velmi heterogenní a neustálená. Vedle pár dobrých nakladatelství existuje široká šedá zóna, v níž je těžké jednoznačně rozhodnout.

Velkým fenoménem dneška jsou různá menší nakladatelství, která pohotově vydávají „svým“ institucím v podstatě vše, co dostanou. Existence těchto nakladatelství je pochopitelná vzhledem k tomu, že kamenných nakladatelství je málo a jsou nepružná. Ale kvalita tu jaksi není zaručena. Jaký zájem nevydat problematickou knihu mají, když za ni dostanou zaplacenou?

Nakladatelství musí podle metodiky splňovat určitá kvalitativní kritéria, například mít ediční radu a dávat rukopisy k posouzení lektorům, ale to jsou podmínky, které se formálně dají splnit velmi snadno. Tady i jinde se rada jen křečovitě drží čistě vnějších příznaků kvality. K nejznámějším projevům tohoto formalismu patří alergie na slovo sborník, jehož přítomnost v názvu knihy nebo jeho blízkosti (na záložce atd.) automaticky vede k vyřazení příslušné publikace z hodnocení. Mnohé dnes vydávané knihy jsou sborníky, ale samozřejmě se deklarují jako kolektivní monografie, aby byly hodnoceny. Proč by také nemohly existovat vysoce kvalitní sborníky a velmi špatné monografie? Ale na toto rozlišení je kafemlejnec krátký.

Jiným křiklavým nedostatkem současné metodiky je nivelizace zahraničních a domácích knih. Časové i finanční náklady na vydání knihy u zavedeného zahraničního nakladatelství jsou mnohem vyšší než u českých knih, ale hodnocení je vyjma pár společenskovědních oborů naprosto stejné (a u těchto výjimek, jako je ekonomie, psychologie nebo sociologie, se tím jen kompenzuje obrovský handicap spočívající v tom, že jim jsou pouze poloviční hodnotou oceňovány monografie v češtině).

Má-li bodové hodnocení publikací existovat i nadále, pak je vyjasnění situace v oblasti knižních publikací velmi naléhavým úkolem. Situace by byla snazší, kdyby komunikace uvnitř vědecké obce byla otevřená a nešetřilo se kritikou. Realita je ale spíše taková, že špatné knihy se pomlouvají na chodbách a recenze do časopisů píše přátelé autorů. Pomoci by mohl institucionální tlak na nakladatelství, aby garantovala vyšší náročnost posuzovacího řízení. Také je možné požadovat, aby se v nakladatelstvích vytvořily vysoké koncentrace autorů z jedné konkrétní instituce.

Sobečtí a provinční

Výčet absurdit současného systému hodnocení by mohl pokračovat dále. Ale podívejme se závěrem na dva zvrácené důsledky, které jeho nedomyšlené nastavení má.

Metoda hodnocení vede k tomu, že podle ní jsou hodnoceny nejen instituce a týmy, ale i jednotlivci, navzdory tomu, že její tvůrci mnohokrát deklarovali,

že k tomuto užití je naprosto nevhodná. Zavedení kafemlejnku na úrovni celých institucí samozřejmě okamžitě vedlo k tomu, že se podle stejné metodiky začala hodnotit i jednotlivá pracoviště, týmy, a dokonce i jednotlivci. Přínos akademického pracovníka se stále více redukuje na množství bodů, které pro svou instituci „vydělal“. A protože body jsou peníze, vede to k mocenským přesunům uvnitř institucí, které nejsou vždy ve prospěch kvality odváděné práce. Do určité míry tento systém dává vyniknout produktivním vědcům proti neproduktivním, což je jistě dobře. Ale vzhledem k mnoha chybám hodnoticího mechanismu současně dochází k tomu, že autoři slabých, ale dobře hodnocených výsledků získávají navrch nad těmi, kteří vytvářejí kvalitnější, ale diskriminované výsledky.

Dr. Smolaře asi nečeká dobrá budoucnost. Vytvořil málo bodů, a tak se musí bát, že nezíská dost prostředků na další výzkumy. Veze se po sestupné spirále, která ho může dovést až na sám okraj badatelské práce. Naopak dr. Šťastnému se povede dobře. Nejenže dostane více peněz, ale vzroste i jeho moc na pracovišti. Bude-li schopen svou metodu produkce bodovaných výsledků stále zdokonalovat a přizpůsobovat novým pravidlům (zpravidla stejně absurdním, jako byla ty předchozí), stane se jednou z předních vědeckých opor své instituce. Nic nepomůže, že bibliometrické databáze od aplikace indikátorů výkonu na úrovni jednotlivých výzkumníků razantně odrazují. Webová stránka už zmíněné databáze ERIH tučným písmem varuje před „používáním seznamů časopisů jako základu pro posuzování jednotlivých kandidátů při přijímání do zaměstnání, povyšování, udělování grantů atd.“

Přenesení bodovacího principu na úroveň jednotlivých badatelů má i další nežádoucí důsledky. Roste individualismus a ztrácí se solidarita. Práce pro vědeckou infrastrukturu (databáze, archivy, časopisy atd.) přestává být atraktivní pro pracovníky a financovatelná pro instituce. Ve snaze maximalizovat bodovaný výkon jsou jednotlivci stále méně ochotni podílet se na jakýchkoli jiných neméně důležitých činnostech instituce. Na vysokých školách to může vést k tomu, že učitelé omezují práci se studenty, aby měli co nejvíce

času na tvorbu výsledků. Na všech institucích to vede k tendenci vyhýbat se působení v samosprávném životě vědecké obce, kam patří takové činnosti jako posuzovat texty kolegů, účastnit se vědeckých seminářů, být členem odborných komisí a grémií. Tím se posiluje už beztak velká dezintegrace mnoha pracovišť a principy akademického sobectví. Pravidla hodnocení posilují provincialismus a naopak trestají mezinárodní orientaci, tedy mají přesně opačný důsledek, než bylo tolikrát deklarováno. Zahraniční publikace (rozumí se kvalitní) nejsou v daném systému v zásadě vůbec bodově zvýhodněny. Naopak autoři publikující v zahraničí jsou za svoje úsilí několikanásobně postihováni (jak trefně připomněl J. Jirsa v LN 2. 2. 2011). Vyššími vstupními náklady včetně větší časové investice, nutností překonávat jazykové i sociální bariéry, menší mírou jistoty úspěchu. Předběhnou je kolegové, kteří publikují v domácím plátku, kde recenzní řízení probíhá jen naoko, a knihy si vydávají ve spráteném nakladatelství. Jistě, situace vcelku není tak beznadějná, jak jsem ji zde popsal. V domácích společenských a humanitních vědách existují ohniska vysoké kvality. Škoda že současná metodika tuto kvalitu nepodporuje, ale naopak navádí k formalismu, vypočítavosti a provinciální uzavřenosti.

[Lidové noviny, 26. února 2011]

TISKOVÉ ZPRÁVY
MINISTERSTVA
PRO MÍSTNÍ ROZVOJ

Kamil Jankovský: Spouštíme unikátní projekt, který tu zatím nikdy nebyl

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) oficiálně představilo Mapu nájemného. Pomůcka pro všechny, kteří se od 1. ledna 2011 ocitli na volném trhu s nájemním bydlením, je dostupná na adrese www.mmr.cz/mapanajemneho.

„Rozjždíme projekt, který v České republice nikdy v takovém rozsahu neexistoval,“ uvádí Kamil Jankovský, ministr pro místní rozvoj, pro kterého je bezproblémový přechod trhu s nájemním bydlením z regulovaného na volný jednou z priorit jeho mandátu. Minulý týden ministerstvo například vydalo brožuru *Průvodce přechodem na smluvní nájemné*.

„Na vzniku podobné databáze se v německých spolkových zemích podílely nejrůznější zájmové organizace a místní vlády, a tvořila se po desetiletí,“ vysvětluje Kamil Jankovský. Mapa nájemného je kompletní a daty by měla být doplňována v průběhu letošního roku. „Chceme vytvořit model, který bude pomáhat řadu let,“ dodává Kamil Jankovský.

Mapa nájemného bude obsahovat údaje z 639 měst a obcí nad 2 000 obyvatel, u kterých k 1. lednu 2011 skončila účinnost zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájmu. Jejich seznam je dostupný v rámci webové aplikace Mapa nájemného na stránkách www.mmr.cz/mapanajemneho. U všech sídel budou zohledňovány parametry, jako je stáří a technický stav domu, technologie výstavby domu, technický stav bytu a velikost bytu. Pro sídla nad 10 tisíc obyvatel přibude ještě poloha domu v rámci aglomerace. Pro každou z těchto charakteristik má Mapa nájemného tři různé kategorie, např. u technologie stavby je to panel, cihla, ostatní. „V tuto chvíli Mapa obsahuje údaje z deseti procent všech obcí a měst. Velkou podporu má příprava Mapy nájemného u obou klíčových oborových organizací Sdružení nájemníků i Občanského sdružení ma-

jitelů domů. Do sběru dat se také snažíme zapojit i obce. V jejich případě však zohledníme určitá specifika sjednávání nájemních smluv daná rozdíly mezi komerčními pronajímateli a samosprávou,“ uzavírá toto téma ministr Kamil Jankovský.

[Tisková zpráva MMR z 28. 2. 2011. Dostupné na: <<http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2011/Jankovsky--Spoustime-unikatni-projekt--ktery-tu-za>>]

Daniel Braun: Musíme mít jasné priority našeho dalšího rozvoje

Ke svému třetímu jednání se 15. února sešla Parlamentní konzultační skupina MMR pro budoucnost kohezní politiky EU (PKS). Hlavním tématem diskuse byla příprava rozvojových priorit. Senátoři a poslanci společně se zástupci ministerstva diskutovali záměry, jak by Česká republika měla stanovovat své priority v oblasti rozvoje. Toto jednání navázalo na předchozí jednání Expertní poradní skupiny MMR pro budoucnost kohezní politiky.

Všichni členové konzultační skupiny byli seznámeni se stavem příprav pro období po roce 2014 na evropské i národní úrovni. Na evropské úrovni se zaměřuje zejména na otázku kondicionalit (tzn. podmíněnosti proplácení) a tematické koncentrace (tzn. zaměření se pouze na určitý okruh priorit, které by měly být z evropských peněz podporovány).

Na domácí půdě MMR nyní čeká příprava návrhu rozvojových priorit České republiky. V průběhu jednání byla diskutována otázka postupu, kterým budou tyto priority stanoveny s využitím všech relevantních strategií, evaluačních studií a analýz. Zúčastnění vyjádřili podporu tomu, aby byly určeny na národní úrovni na základě potřeb

ČR. Za klíčové považují soustředit se na konkrétní, dosažitelné cíle s viditelnými výsledky, které budou udržitelné a nebudou zvyšovat riziko narušení hospodářské soutěže. „Nalezení shody v přístupu k jednotlivostem, jako je třeba právě otázka kondicionalit, na úrovni V4, příp. dalších zemí, posílí pozici České republiky,“ uvedla Kristýna Kočí, místopředsdkyně PKS.

„Konzultační platformy typu té parlamentní jsou pro MMR jako národního koordinátora kohezní politiky cenné. Získáváme množství podnětů nejen směrem k příštímu období, ale i k tomu stávajícímu, a všem se skutečně věnujeme. Velkým tématem minulé schůzky byla otázka zjednodušování, které se nyní intenzivně věnujeme. Chceme maximálně využít zkušenosti z tohoto období a pro to příští snížit zátěž žadatelů třeba tím, že nebudou muset předkládat takové množství příloh k projektové žádosti jako nyní. Chceme jít cestou digitalizace dokumentů, webových aplikací elektronického nástroje pro vstupní analýzu nákladů a výnosů, jednotkových nákladů a podobně,“ sdělil Daniel Braun, předseda PKS a 1. náměstek ministra pro místní rozvoj.

[Tisková zpráva MMR z 15. 2. 2011. Dostupné na: <<http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2011/Braun--Musime-mit-jasne-priority-naseho-dalsiho-ro>>]

Kamil Jankovský: Začínáme cestu k řešení koncepce bytové politiky

Ministerstvo pro místní rozvoj připravuje nový návrh koncepce bytové politiky. Od března letošního roku odstartoval seriál diskusních fór a konferencí spojených s tímto tématem. Cílem je získat pohledy a názory všech zúčastněných stran a na základě veřejné diskuse koncept bytové politiky zpracovat.

„Chceme znát názory široké veřejnosti, zainteresovaných institucí, investorů, prostě všech, koho se politika bydlení v ČR týká. Je to opravdu široké téma, které může mít dopady na hokoliv z nás,“ říká ministr pro místní rozvoj Kamil Jankovský. Definice hlavních témat budoucí politiky státu v oblasti bydlení je jednou z jeho letošních priorit.

Ministerstvo pro místní rozvoj proto připravilo sérii konferencí spojených s bytovou tematikou. „Očekáváme, že na těchto setkáních získáme v rámci otevřeného dialogu základní podklady a postřehy dotčených stran,“ doplňuje ministr náměstek pro územní a bytovou politiku Miroslav Kalous.

První z avizovaných akcí byla konference – primárně určená starostům měst a hejtmanům – která se týkala možnosti bydlení seniorů. Uskutečnila se v Praze 23. března. Hlavním tématem konference byla kvalita a dostupnost bydlení pro seniory. Akce se konala ve spolupráci s Radou seniorů ČR a SON (Sdružením nájemníků). Součástí konference bylo také představení zahraničních zkušeností, především pak seznámení s pilotním projektem švýcarsko-rakouského modelu bydlení seniorů a ukázka praktických příkladů řešení této problematiky v sousedním Rakousku. V rámci konference byla představena i studie dostupnosti bydlení na území hlavního města Prahy.

Nejbližší další akce proběhnou 19. a 26. dubna, jejich tématy budou podpora nájemního a privátního bydlení a v neposlední řadě zdroje financování.

[Tisková zpráva MMR z 24. 3. 2011. Dostupné na: <<http://www.mmr.cz/Pro-media/Tiskove-zpravy/2011/Jankovsky--Zaciname-cestu-k-reseni-koncepcie-bytove>>]